

Силабус дисципліни «Військова гігієна»

1. Загальна інформація	
Назва факультету	Медичний факультет
Освітня програма (галузь, спеціальність, рівень вищої освіти, форма навчання)	22 «Охорона здоров'я», 228 «Педіатрія», другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма
Навчальний рік	2023-2024
Назва дисципліни, код (електронна адреса на сайті ЛНМУ імені Данила Галицького)	«Військова гігієна», ОК-43.3 https://new.meduniv.lviv.ua/kafedry/kafedra-zagalnoyi-gigiyeny-z-ekologiyeyu/
Кафедра (назва, адреса, телефон, e-mail)	Кафедра загальної гігієни з екологією, м. Львів, вул. Зелена, 12, тел.: +38(032)2762837, e-mail: kaf_genhygiene@meduniv.lviv.ua
Керівник кафедри (контактний e-mail)	Професор, д. мед. н. Федоренко Віра Іларіонівна e-mail: kaf_genhygiene@meduniv.lviv.ua
Рік навчання (рік, на якому реалізується вивчення дисципліни)	4-ий рік навчання
Семестр (семестр, у якому реалізується вивчення дисципліни)	7-8
Тип дисципліни/модулю (обов'язкова/ вибіркова)	Обов'язкова
Викладачі (імена, прізвища, наукові ступені і звання викладачів, які викладають дисципліну, контактний e-mail)	Віра Іларіонівна Федоренко, д.мед.н., проф, lnmu.fedorenkov.i@gmail.com Любов Михайлівна Кіцула, к.мед.н., доц., kitsula.l.m.lnmu@gmail.com Наталія Володимирівна Москвяк, к.мед.н., доц., natalamoskv@gmail.com Ольга Петрівна Касіян, к.мед.н., доц., olhakasyan@gmail.com Марія Омелянівна Ковалів, к.мед.н., асист., mariakovaliv2015@gmail.com Ярослава Михайлівна Ямка, асист., jamkajaros@yahoo.com Світлана Теодорівна Юрченко к.мед.н., асист., zubsvitlana@gmail.com Маріанна Ігорівна Зелена к.мед.н., асист., marianna_zavada@ukr.net
Erasmus так/ні (доступність дисципліни для студентів у рамках програми Erasmus+)	ні
Особа, відповідальна за силабус (особа, якій слід надавати коментарі стосовно силабуса, контактний e-mail)	доц. Кіцула Л.М. e-mail: kitsula.l.m.lnmu@gmail.com
Кількість кредитів ECTS	1 кредит
Кількість годин (лекції/ практичні заняття/ самостійна робота студентів)	30 годин (лекції - 4 год / практичні заняття - 10 год / самостійна робота студентів - 16 год)
Мова навчання	Українська
Інформація про консультації	Система MISA, сайт кафедри, інформаційні стенди кафедри
Адреса, телефон та регламент роботи клінічної бази, бюро ... (у разі потреби)	—

2. Коротка анотація до курсу

Навчальна дисципліни «Військова гігієна» вивчається на IV курсі навчання в обсязі 1 кредит (30 год).

Військова гігієна як навчальна дисципліна:

а) базується на знаннях з гігієни та екології, невідкладної медичної допомоги в умовах бойових дій, основ медичного забезпечення військ, безпеки життєдіяльності;

б) закладає основи теоретичних знань та практичних навичок з організаційних, загальних та окремих питань військової гігієни, санітарного нагляду і медичного контролю в обсязі необхідному для виконання функціональних обов'язків в мирний та у воєнний час.

Студенти опановують основні питання військової гігієни: санітарні вимоги до організації розміщення військ (сил) у польових умовах, на полігонах, (навчальних центрах); основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням та водопостачанням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах); гігієна праці особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, профілактика негативного впливу фізичних та хімічних факторів на організм військовослужбовців, гігієна праці військових медиків у польових умовах.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів. Підсумковий контроль – залік

3. Мета і цілі курсу

1. Метою навчальної дисципліни «Військова гігієна» є: збереження і зміцнення здоров'я особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань шляхом встановлення науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних норм та вимог до організації і умов військової праці, розташування, харчування, водопостачання, обмундирування, лазне-прального обслуговування та інших видів побутового забезпечення військ (сил), що дозволяє особовому складу у мирний час досягнути високої боєздатності, а у воєнний – підтримувати її; опанування студентами необхідних знань, умінь, дій, цільових завдань, навичок, які відповідають кінцевим цілям вивчення навчальної дисципліни відповідно до Стандарту вищої освіти України.

2. Цілі навчання:

- закладення теоретичних основ військової гігієни, як науки (термінологія, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного законодавства України;

- впровадження форм та методів організації і проведення санітарного нагляду за гігієнічним забезпеченням військових частин (з'єднань) у різних умовах їх навчально-бойової діяльності;

- розроблення профілактичних заходів з попередження негативного впливу на особовий склад у всіх видах та родах військ шкідливих чинників навколишнього середовища військових об'єктів – фізичних, хімічних, біологічних, а також психогенних і соціальних.

3. Компетентності та результати навчання.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти для другого (магістерського) рівня зі спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

Загальні (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК-3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях);

ЗК-4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності;

ЗК-5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК-7. Здатність працювати в команді;

ЗК-8. Здатність до міжособистісної взаємодії);

ЗК-9. Здатність спілкуватись іноземною мовою;

ЗК-10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології;

ЗК-11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК-12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;

ЗК-13. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем;

ЗК-14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК-15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) (ФК):

ФК-2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів;

ФК-4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань;

ФК-5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань;

ФК-11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності;

ФК-13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів;

ФК-14. Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб;

ФК-17. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції;

ФК-21. Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;

ФК-24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами;

ФК-25. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Програмні результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання (ПРН), формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Гігієна та екологія»:

ПРН-1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності;

ПРН-2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я;

ПРН-3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем;

ПРН-7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4: дослідження внутрішнього середовища приміщень (показників мікроклімату, природного та штучного освітлення, бактеріологічного та хімічного забруднення повітря; хімічні та бактеріологічні дослідження зовнішнього середовища людини (атмосферного повітря, водойм, ґрунту); вимірювання випромінювань (звукового, вібраційного, іонізуючого), індивідуальна радіометрія; хімічне, органолептичне, бактеріологічне дослідження продуктів харчування та

питної води; вимірювання ергономічних показників важкості та напруженості праці);

ПРН-10. Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами;

ПРН-19. Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення;

ПРН-21. Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних, інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію;

ПРН-23. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення;

ПРН-25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців;

ПРН-27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

4. Пререквізити курсу

Вивчення дисципліни «Військова гігієна» базується на знаннях з гігієни та екології:

Студенту необхідно **знати**:

- гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою населених місць;
- характеристику мікроклімату та хімічного складу повітряного середовища у приміщеннях;
- гігієнічні вимоги до раціонального харчування, улаштування, обладнання та роботи харчоблоку та гігієнічну характеристику основних харчових продуктів, консервів, харчових концентратів;
- гігієнічну характеристику джерел водопостачання та показники якості питної води;
- інфекційні захворювання, збудники яких передаються через воду; макро- та мікроелементози водного походження;
- склад хлорного вапна та хімічні властивості хлору;
- методи і засоби водопідготовки, їх особливості при централізованому і децентралізованому водопостачанні;
- гігієнічну класифікацію умов праці, характеристику шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, шляхи надходження токсичних речовин в організм, особливості біологічної дії електромагнітного поля радіочастот, шуму, вібрації вплив несприятливих мікрокліматичних чинників на стан здоров'я, працездатність та боєздатність військовослужбовців.

Студенту необхідно **вміти**:

- оцінити санітарний стан території розміщення населення, особливості збирання та знешкодження різного виду відходів;
- оцінити показники мікроклімату приміщень та концентрацію CO₂ та їх вплив на організм;
- оцінити повноцінність харчування за меню-розкладкою, дати експертний висновок про якість основних продуктів харчування (борошна, хліба, м'яса, молока) та скласти експертний висновок за результатами санітарно-гігієнічних досліджень харчових продуктів;
- провести розслідування випадків харчових отруєнь і заходи профілактики харчових отруєнь;
- відібрати проби води для гігієнічного аналізу;
- визначити вміст активного хлору у хлорному вапні;
- провести гігієнічну оцінку умов праці військовослужбовців за показниками важкості, напруженості, шкідливості та небезпечності трудового процесу при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки;
- провести заходи профілактики негативного впливу фізичних, хімічних та біологічних чинників на здоров'я і боєздатність військовослужбовців.

5. Програмні результати навчання

Код результату навчання	Зміст результату навчання	Посилання на код матриці компетентностей
-------------------------	---------------------------	--

категорія: *Зн-знання, Ум-уміння, К-комунікація, АВ – автономність та відповідальність.*

Зн1 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень.

Зн2 Критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

Ум1 Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження

<p>інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур. Ум2 Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах. Ум3 Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. К1 Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються. К2 Використання іноземних мов у професійній діяльності. АВ1 Управління робочими або навчальними процесами, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів. АВ2 Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів. АВ3 Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.</p>		
Загальні		
<i>Зн1, Ум1, К1, АВ1.</i>	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн1, Ум3, К2, АВ3.</i>	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	
<i>Зн1, Ум2, К1, АВ1.</i>	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
<i>Зн2, Ум2, К2, АВ2.</i>	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності	
<i>Ум3, АВ2.</i>	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн1, Ум3, К1, АВ1.</i>	Здатність приймати обґрунтовані рішення	
<i>Зн2, Ум3, К1, АВ2.</i>	Здатність працювати в команді	
<i>Зн1, Ум3, К1, АВ2.</i>	Здатність до міжособистісної взаємодії	
<i>К2.</i>	Здатність спілкуватись іноземною мовою	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум3, К2, АВ3.</i>	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології	
<i>Зн2, Ум2, К2, АВ2.</i>	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел	
<i>Зн2, Ум3, АВ3.</i>	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	
<i>Зн2, Ум1, К1, АВ1.</i>	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн1, Ум2, К1, АВ3.</i>	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	
<i>Зн2, Ум3, АВ3.</i>	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірно-стей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	
Фахові		
<i>Зн2, Ум3, АВ1.</i>	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум2, К1, АВ1.</i>	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум2, К1, АВ1.</i>	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27

<i>Зн2, Ум3, К1, АВ2.</i>	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум2, К1, АВ2.</i>	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум3, К1, АВ2.</i>	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепі-демічних заходів щодо інфекційних хвороб	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум3, К1, АВ1.</i>	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум3, К2, АВ2.</i>	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн1, Ум2, К1, АВ2.</i>	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27
<i>Зн2, Ум2, К12, АВ2.</i>	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів	ПРН – 1,2,3,7,10,19, 21,23,25,27

6. Формат і обсяг курсу

Формат курсу (вказіть очний, або заочний)	Очний	
Вид занять	Кількість годин	Кількість груп
лекції	4 год	35 групи (4 потоки)
практичні	10 год	
семінари	–	
самостійні	16 год	

7. Тематика та зміст курсу

Код виду занять	Тема	Зміст навчання	Код результату навчання	Викладач
Л-1	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Санітарні вимоги до організації розміщення та харчування військ (сил) у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах)	Визначення та зміст військової гігієни. Роль і місце санітарно-гігієнічних заходів у загальній системі медичного забезпечення Збройних сил України та інших військових формуваннях в мирний та у воєнний час. Загальні положення Методичних вказівок по санітарним вимогам до організації розміщення, водопостачання, харчування та лазнепрального обслуговування військ (сил) в польових умовах, на полігонах (навчальних центрах) (Наказ Директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України № 17 від 5 жовтня 2017 р.). Особливості санітарного нагляду у Збройних Силах України та інших	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	Доц. О.П. Касіян

		<p>військових формуваннях в мирний та у воєнний час. Структура, основні завдання і напрямки діяльності Служби превентивної медицини. Основні завдання центрального санітарно-епідеміологічного управління Міністерства оборони України та регіональних санітарно-епідеміологічних підрозділів. Види розміщення військ (сил) у польових умовах. Вимоги до розміщення особового складу у населених пунктах, поза населеними пунктами. Гігієнічні вимоги до розгортання військового табору у польових умовах. Види польових жител (табельних та імпро-візованих), гігієнічні вимоги до їх обладнання та умов перебування в них (площа, кубатура, вентиляція, опалення, тощо). Перспективні польові споруди. Гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою польового табору біваку (збирання, видалення і знезараження твердих побутових відходів, нечистот, медичних відходів, відходів лазне-пального забезпечення). Поняття про фортифікаційні споруди, їх види, основні вимоги до них (придатність для проживання). Закриті фортифікаційні споруди (сховища), гігієнічні вимоги до їх планування і обладнання. Особливості мікроклімату та хімічного складу повітря у закритих фортифікаційних спорудах та їхній вплив на організм. Вентиляція сховищ, її режими. Порядок поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби. Завдання медичної служби щодо медичного контролю за харчуванням військовослужбовців. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням військовослужбовців у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів сильнодіючими отруйними речовинами, радіо-активними речовинами (РР), в умовах можливого застосування зброї масового ураження (ЗМУ). Шляхи та способи зараження продовольства РР, ОР і бактеріологічними засобами (БЗ). Захист під час транспортування, зберігання продовольства, приготування, роздачі та прийому їжі</p>		
П-1	Санітарні вимоги до організації розміщення військ (сил) у польових умовах, на полігонах	Види розміщення військ (сил) у польових умовах. Заходи обов'язкові до виконання перед виходом військових частин (підрозділів) на	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2,</i> <i>Ум1,</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І.,

	(навчальних центрах)	полігони (навчальні центри) відповідно до Наказу № 17 від 5 жовтня 2017 р. Вимоги до розташування особового складу у населених пунктах, поза населеними пунктами. Гігієнічні вимоги до розгортання військового табору у польових умовах. Види польових жител (табельних та імпровізованих), гігієнічні вимоги до їхнього обладнання та умов перебування в них (площа, кубатура, вентиляція, опалення, тощо). Перспективні польові споруди. Гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою військового табору (збирання, видалення і знезараження твердих побутових відходів, нечистот, медичних відходів, відходів лазнепрального забезпечення). Поняття про фортифікаційні споруди, їхні види, основні гігієнічні вимоги до них. Закриті фортифікаційні споруди (сховища), гігієнічні вимоги до їхнього планування і обладнання. Параметри мікроклімату та хімічного складу повітря, їхній вплив на організм у закритих фортифікаційних спорудах. Режими вентиляції сховищ. Порядок поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби щодо поховання загиблих	<i>Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко
П-2	Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних Сил України та інших військово-вих формувань у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Профілактика аліментарної патології	Організація харчування особового складу у стаціонарних та польових умовах (Наказ № 140 від 29.04.2020 р. «Про затвердження Порядку застосування Каталогу продуктів харчування»). Пайки для харчування особового складу у польових умовах, їхня характеристика. Каталог продуктів харчування (Наказ № 591 від 15.11.2019 р.. із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 601 від 26.11.2019). Базове меню, відповідно до порядку застосування Каталогу продуктів харчування (2020 р.). Медичний контроль за харчуванням військовослужбовців. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням військовослужбовців у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Харчування за умов зараження місцевості та об'єктів отруйними речовинами, радіоактивними речовинами і бактеріальними засобами. Шляхи та способи зараження продовольства РР, ОР і БЗ. Захист продуктів харчування від РР, ОР, БЗ під час	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко

		транспортування, зберігання, роздачі та прийому їжі. Профілактика виникнення інфекційних кишкових захворювань, гельмінтозів, харчових отруєнь, аліментарних захворювань		
СРС-1	Організація і проведення санітарно-епідеміологічної експертизи продовольства у польових умовах	Організація та проведення санітарно-епідеміологічної експертизи продовольства в умовах можливого зараження РР, ОР і БЗ, гранично допустимі концентрації РР та ОР у продуктах харчування за цих умов. Сили, засоби та етапи експертизи. Обсяг і можливості лабораторних досліджень. Характеристика табельних комплектів та приладів. Методи дослідження, що використовуються при експертизі. Способи дезактивації та дегазації продовольства і тари	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ214,17, 21,24,25</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко
Л-2	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Профілактика інфекційних та неінфекційних захворювань водного походження. Гігієна праці військовослужбовців та військових медиків у польових умовах	Обов'язки різних служб з організації водопостачання військ (сил) у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Вимоги до водопостачання військового табору. Організація та проведення розвідки та вибору джерел води. Оцінка якості води, табельні комплекти і прилади, їхні тактико-технічні дані, методи дослідження. Норми водоспоживання в польових умовах. Пункти водозабезпечення польового водопостачання та водорозбору, гігієнічні вимоги до їх обладнання. Профілактика інфекційних захворювань, збудники яких передаються з водою та неінфекційних захворювань, спричинених особливостями макро- та мікроелементного складу води, у тому числі техногенного походження. Визначення гігієни військової праці, зв'язок з фізіологією, ергономікою, інженерною психологією. Гігієна праці особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань. Життєпридатність військової техніки як фізіолого-гігієнічна проблема. Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці, профілактика їх несприятливої дії на організм. Характеристика робочих місць. Забруднення повітря шкідливими газами, їх склад, вплив на організм людини. Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів Збройних Сил України та інших військових формувань в мирний та у воєнний час	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	Доц. Л.М. Кіцула
П-3	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного	Організація та порядок проведення санітарної розвідки джерел водопостачання, гігієнічна екс-	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2,</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів,

	контролю за водопостачанням особово-го складу Збройних Сил України та інших військових формувань у польових умовах, на полігонах (навчальних центрах). Профілактика інфекційних та неінфекційних захворювань водного походження	пертиза води, санітарний нагляд за водопостачанням. Табельні (штатні) технічні засоби вододобування. Засоби та методи дослідження води. Гігієнічні вимоги до якості води в польових умовах. Пункти польового водопо-стачання, гігієнічні вимоги до їх устаткування. Мінімальні норми забезпечення водою польових умовах на одного військовослужбовця в літрах на добу в залежності від клімату. Організація водопостачання в умовах застосування зброї масового ураження. Профілактика інфекційних захворювань, збудники яких передаються з водою. Профілактика неінфекційних захворювань, спричинених особливостями макро- та мікроелемент-ного складу води, у тому числі техногенного походження	<i>Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко
П-4	Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезаражуванням, дезактивацією води у польових умовах	Організація польового водопостачання військових та інших військових формувань в мирний та у воєнний час. Обов'язки медичної служби з контролю за водопостачанням військових та інших військових формувань у польових умовах в мирний та воєнний час. Лабораторні засоби медичного контролю за якістю обробки води у польових умовах. Методи поліпшення якості питної води у польових умовах. Методи хлорування води в польових умовах. Польові засоби очищення та опріснення води. Нетабельні (підручні) засоби поліпшення якості води. Гігієнічні вимоги до організації транспортування та зберігання води. Консервування запасів води, методи та засоби. Знезаражування засобів транспортування та зберігання запасів води. Знезаражування індивідуальних запасів води. Профілактична дезінфекція колодязя. Дезінфекція водо-провідних мереж та споруд на них. Дезактивація та опріснення води в польових умовах	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко
П-5	Гігієна праці особового складу Збройних сил України в різних родах військ, при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаційних станцій. Профілактика негативного впливу фізичних та хімічних факторів на організм військовослужбовців	Основні шкідливі та небезпечні фактори, що визначають умови праці особового складу при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки. Характеристика робочих місць. Гігієна військової праці танкістів, у тому числі гігієнічні особливості підводного водіння танків. Гігієна військової праці в ракетних військах і артилерії, інженерних військах, підрозділах військ радіаційного, хімічного і біологічного захисту. Гігієна військової праці в радіотехнічних військах. Умови військової праці на	ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i>	доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко

		<p>радіолокаційних станціях. Специфічні та неспецифічні фактори, їхній вплив на організм. Гігієна військової праці на радіостанціях. Умови та причини ураження отруйними технічними речовинами (ОТР) військових спеціалістів. Система медичного контролю за станом здоров'я осіб, що контактують з ОТР. Рівні факторів навколишнього середовища (індивідуальний та соціальний). Вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я людини та її стан, пов'язаний зі здоров'ям. Позитивний вплив (полегшуючі фактори) та негативний вплив (бар'єри) навколишнього середовища. Профілактика негативного впливу фізичних та хімічних факторів на організм військовослужбовців. Гігієнічні особливості використання індивідуальних засобів захисту при обслуговуванні об'єктів озброєння і військової техніки у військових формуваннях в мирний та воєнний час. Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів ЗСУ в мирний та у воєнний час</p>		
СРС-2	Організація і проведення санітарного нагляду за умовами праці військовослужбовців	<p>Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці військовослужбовців, профілактика їх несприятливої дії на організм. Значення гігієнічного забезпечення умов праці військовослужбовців у зоні бойових дій та мирний час. Особливості умов праці особового складу військових у польових умовах. Методи оцінки функціонального стану організму та боєздатності військових контингентів за значеннями частоти дихання, пульсу, артеріального кров'яного тиску, вегетативного індекса Кердо</p>	<p>ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2</i></p>	<p>доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко</p>
СРС-3	Гігієна переміщення та базування особового складу Збройних Сил України	<p>Характеристика шкідливих і небезпечних факторів, що можуть мати несприятливий вплив на стан здоров'я, працездатність, боєздатність солдат, офіцерів під час переміщення та базування військових формувань. Обов'язки посадових осіб при організації переміщення особового складу військ. Особливості нічного маршу, маршу в горах, а також в умовах високої та низької температури. Гігієнічне забезпечення перевезення військ автомобільним, залізничним, водним (річковим й морським) та авіаційним транспортом. Санітарно-гігієнічні заходи, що</p>	<p>ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ214,17,2 1,24,25</i></p>	<p>доц. Л.М. Кіцула доц. Н.В. Москвяк ас. М.О. Ковалів, ас. Зелена М.І., ас. Я.М. Ямка ас. С.Т. Юрченко</p>

		проводяться під час переміщення та базування військ, їхні особливості у різних кліматичних умовах (низьких та високих температур)		
--	--	---	--	--

У навчальному процесі при викладанні дисципліни «Військова гігієна» використовуються традиційні методи навчання (словесні, наочні, практичні), методи навчально-пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративний, метод проблемного викладу, науково-пошуковий, дослідницький методи), методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності (методи стимулювання і мотивації навчання, методи контролю і самоконтролю як методи навчання), методи контролю стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції, корекції та інтегровані методи).

8. Верифікація результатів навчання

Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми заняття для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння навчального матеріалу на основі комплексного оцінювання діяльності студента, що включає контроль самостійної підготовки студента до заняття, якість виконання практичної роботи, рівень теоретичної підготовки та результати заключного контролю рівня знань і вмінь. Під час поточного контролю навчальної діяльності студентів перевага надається стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних. Застосовується також усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване). Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за чотирибальною (національною) шкалою за затвердженими критеріями оцінювання.

Код результату навчання	Код виду занять	Спосіб верифікації результатів навчання	Критерії зарахування
ЗК, ФК: <i>Зн1, Зн2, Ум1, Ум2, Ум3, К1, К2, АВ1, АВ2.</i>	Л-1-2 П 1–5	Засвоєння лекційного матеріалу контролюється під час підсумкового контролю (на іспиті) Навчальні практичні завдання виконуються студентами у навчальній аудиторії відповідно до методичних вказівок до практичного заняття. Результати практичної роботи оформляються студентом у вигляді протоколу за схемою: дата і тема заняття; принцип методу визначення досліджуваних показників; формула для розрахунку і отриманий результат; гігієнічний висновок, в якому одержаний результат порівнюється з гігієнічним нормативом і даються гігієнічні рекомендації для оптимізації стану об'єкта дослідження, спрямовані на поліпшення показника. Протокол наприкінці заняття підписується викладачем. <i>Оцінювання теоретичного матеріалу:</i> – 5/" відмінно " – студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; – 4/" добре " – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту; – 3/" задовільно " – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми або дисципліни, орієнтується в першоджерелах та	Максимальна оцінка – 5 балів, Мінімальна оцінка – 3 бали.

рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань;

– 2/"незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення.

Оцінювання тестового контролю:

- 5/ "відмінно" – студент дав 90-100 % правильних відповідей на тести;
- 4/ "добре" – студент дав 70-89 % правильних відповідей на тести;
- 3/ "задовільно" – студент дав 50-69 % правильних відповідей на тести;
- 2/ "незадовільно" – студент дав менше 50 % правильних відповідей на тести.

Оцінювання вирішення ситуаційних задач:

За вирішення ситуаційних задач, уміння аналізувати й інтерпретувати результати досліджень правильно зробити обґрунтовані висновки, студент отримує:

– 5/ "відмінно" – студент правильно вирішив ситуаційну задачу з дотриманням послідовності її розв'язку і зробив аргументовані висновки та дав необхідні рекомендації;

Послідовність розв'язування задачі:

- прочитання умови задачі та з'ясування змісту;
- короткий запис умови задачі;
- аналіз умови задачі, у ході якого з'ясовуються її суть, нормативи чи формули, які потрібні для розв'язку, складання плану розв'язку задачі;
- одержання кінцевого алгоритму чи формули для розрахунку (із вказанням усіх фізичних величин, виражених у системі СІ), обчислення заданої величини;
- аналіз одержаних результатів, написання висновку та рекомендацій.

– 4/ "добре" – ситуаційна задача вирішена правильно з дотриманням послідовності її розв'язку, однак висновок зроблений неточний чи неповний;

– 3/ "задовільно" – ситуаційна задача вирішена не повністю (не дотримана послідовність її розв'язку, або є помилки у розрахунках чи зроблено невірний висновок);

– 2/ "незадовільно" – ситуаційна задача не вирішена.

Оцінювання практичних навичок:

– 5/"відмінно" – студент вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– 4/"добре" – студент володіє практичними навичками, але припускається певних неточностей і похибок при виконанні практичних навичок;

– 3/"задовільно" – студент у відповіді на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

– 2/"незадовільно" – у студента практичні навички не сформовані.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів при підготовці до практичного заняття оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

	CPC 1 - 3	Виконання CPC за темами, які винесені на самостійне вивчення фіксується в академічному журналі. «Зараховано» – студент відповів на 50 % -100 % тестів формату А на платформі MISA., «Незараховано» – студент відповів на менше, ніж 50 % тестів формату А на платформі MISA. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі - заліку.	проводиться за двобальною шкалою «зараховано» «незараховано»
--	--------------	---	--

Підсумковий контроль

Загальна система оцінювання	Участь у роботі впродовж семестру завершується заліком за поточною успішністю за 200-бальною шкалою	
Шкали оцінювання	традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS	
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент відвідав усі практичні заняття і отримав не менше, ніж 120 балів за поточну успішність	
Вид підсумкового контролю	Методика проведення підсумкового контролю	Критерії зарахування
Залік	Мають бути зараховані усі теми, винесені на поточний контроль. Оцінки з 4-ри бальної шкали конвертуються у бали за багатобальною (200- бальною) шкалою відповідно до Положення «Критерії, правила і процедури оцінювання результатів навчальної діяльності студентів»	<i>Максимальна кількість балів - 200.</i> <i>Мінімальна кількість балів - 120.</i>

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом поточних оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (підсумковий контроль – залік)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4,47	179	3,94	158	3,42	137
4,97	199	4,45	178	3,92	157	3,4	136
4,95	198	4,42	177	3,89	156	3,37	135
4,92	197	4,4	176	3,87	155	3,35	134
4,9	196	4,37	175	3,84	154	3,32	133
4,87	195	4,35	174	3,82	153	3,3	132
4,85	194	4,32	173	3,79	152	3,27	131
4,82	193	4,3	172	3,97	151	3,25	130
4,8	192	4,27	171	3,74	150	3,22	129
4,77	191	4,24	170	3,72	149	3,2	128
4,75	190	4,22	169	3,7	148	3,17	127
4,72	189	4,19	168	3,67	147	3,15	126
4,7	188	4,17	167	3,65	146	3,12	125
4,67	187	4,14	166	3,62	145	3,1	124

4,65	186	4,12	165	3,6	144	3,07	123
4,62	185	4,09	164	3,57	143	3,05	122
4,6	184	4,07	163	3,55	142	3,02	121
4,57	183	4,04	162	3,52	141	3	120
4,55	182	4,02	161	3,5	140	Менше 3	Недостатньо
4,52	181	3,99	160	3,47	139		
4,5	180	3,97	159	3,45	138		

9. Політика курсу

- Дотримання принципів та норм етики і деонтології
- Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами:
 - самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни “Військова гігієна”;
 - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
 - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації;
 - навчальні практичні заняття, які були пропущені студентом, опановуються самостійно у поза-аудиторний час (теоретичні питання навчальної теми, вирішення контрольних тестів, ситуацій-них задач) з наступним виконанням навчально-практичних завдань під час відпрацювань згідно з графіком.

10. Література

Основна:

1. Гігієна та екологія : підручник / за заг. ред. В.Г. Бардова. Вінниця : Нова Книга, 2020. 472 с.

Допоміжна:

3. Військова гігієна : навч. посібник / авт. кол. М. Г. Щербань, Е. М. Хорошун, В. А. Капустник, В. В. М'ясоєдов та ін. – Харків : ХНМУ, 2022. – 218 с. ISBN 978-966-2094-55-8

4. Наказ Міністерства оборони України № 41 від 08.02.2022 р. “Про затвердження Комплексного плану заходів щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя особового складу Збройних Сил України на 2022-2026 роки.

5. Про затвердження інструкції щодо дотримання санітарногігієнічних норм під час організації розміщення, водопостачання, харчування та лазне-прального обслуговування військ (сил) у польових умовах, на полігонах : наказ Генерального Штабу ЗС України від 16.12.2019 № 469.

6. Наказ Міністерства Оборони України № 591 від 15.11.2019 р. «Каталог продуктів харчування» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони [№ 601 від 26.11.2019](#)).

7. Наказ Міністерства Оборони України № 140 від 29.04.2020 р. «Про затвердження Порядку застосування Каталогу продуктів харчування».

11. Обладнання, матеріально-технічне і програмне забезпечення дисципліни/ курсу

- - Робоча програма навчальної дисципліни.
- Тези лекцій з дисципліни.
- Методичні розробки лекцій.
- Методичні рекомендації для викладачів до кожної теми практичних занять.
- Методичні рекомендації для студентів до кожної теми практичних занять.
- Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів.
- Тестові та контрольні завдання до практичних занять.
- Ситуаційні задачі до тем практичних занять та самостійних робіт.
- Нормативні і довідкові документи з організації санітарно-епідеміологічного забезпечення в Збройних Силах України.
- Демонстраційні матеріали, інструкції до використання технічних засобів навчання (прилади та обладнання).

Відповідно до п.п.109 і 110 Плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року навчальні та організаційні матеріали інформаційно доступні для студентів на стендах та сайті кафедри, на платформі MISA, в електронному та паперових варіантах.

Інформаційні ресурси

Офіційні веб-ресурси Президента України, Верховної ради України, Міністерства освіти та науки, Міністерства охорони здоров'я та інших центральних органів влади України, веб-ресурс ЛНМУ імені Данила Галицького), веб-сайт кафедри загальної гігієни з екологією ЛНМУ імені Данила Галицького, освітні портали вищих медичних навчальних закладів України.

12. Додаткова інформація

Відповідальний за освітній процес на кафедрі: доцент, к. мед. н. Кіцула Л.М.
e-mail: kitsula.l.m.lnmu@gmail.com

Керівник студентського наукового гуртка: доцент, к. б. н. Козак Л.П.
e-mail: kozak.l.p.lnmu@gmail.com

Місце проведення занять: м. Львів, вул. Зелена, 12.

Сторінка веб-сайту кафедри: <https://new.meduniv.lviv.ua/kafedry/kafedra-zagalnoyi-gigiyeny-z-ekologiyeyu/>

Укладачі силабуса

Кіцула Л.М., к. мед. н., доцент
(прізвище, ініціали, вчений ступінь, звання) _____ (підпис)

Федоренко В.І., д. мед. н., професор
(прізвище, ініціали, вчений ступінь, звання) _____ (підпис)

Завідувач кафедри
Федоренко В.І., д. мед. н., професор
(прізвище, ініціали, вчений ступінь, звання) _____ (підпис)